

սովորութիւնը, որ լոկ երգումով մի աղբային կենաց գոյութիւնը անհատի մը ձեռք կը մատնէին, որ յետոյ Կաթողիկոս և փախակալ իրենց ակտորձակաց համեմատ կը վարուէին, որով այսչափ թանկագին իրեր առանց գիտութեան միաբանութեան և աղբին ՚ի կորուստ կը մատնուէին: Յիշեալ դարսններուն միոյն մէջ աչքի զարնող և աւելի հետաքրքրական երկու բիւրեղեայ խաչեր կան բաւական մեծութեամբ, և մին աւելի մեծ իբր կանգնաչափ 18 կտորէ բաղկացեալ, որոց անուաւոր հասորները և շերտերը արծաթի գունտերով իրարու ագուցած են, միոյն մէջ տեղը նոտր գրուած մի կը տեսնուի անընթեռնի. այս խաչը Վեհ. Հայրապետը Նոր Նախջեւանէն բերած է ուրիշ եկեղեցական անօթոց հետ, զոր Նախջեւանցիք Անի քաղաքէն գաղթած ատեննին հետերնին տարած են, իսկ միւսոյն բնոյն վրայ որ ցողի կամ պատուանդանի վերայ կ'ագուցուի գրուած է այսպէս:

Յիշատակ է Ս. Խաչ Գովհաննէս Թագաւորին Հայոց եւ կղկղ Ծառան տէն (ախնոջն), եւ որդի Աշոտ Թագաւորս բազում զօրօք եկի ՚ի Ս. ուխտս, ետու շամբս քաղայներն, երասխի նաւն, և Աստապատու հոգն Սուրբ նախավկան, յիշատակ մեզ եւ ծնողաց Թիւն Նժե. (966):

Ինչպէս կ'երեւի արձանագրութեանէն, այս Խաչը նուիրած է Գովհաննէս Բագրատունի Հայոց Թագաւորի որդին ՚ի յիշատակ հօր իւրոյ Մաղարթայ լերին նախավկայ Սուրբ Ստեփաննոսի վանաց, ոչ միայն այս Խաչը, որ Շահ խաթունեանց կը հաւանի ըսել թէ նոյն իսկ Թագաւորի գրոշակին վրայ կրած խաչն է, այլ և գիւղեր և ագարակներ

՚ի կալուած նոյն վանաց, որոց հրովարտակն ընդ կոնգակի Խաչկայ Կաթողիկոսի կը դնենք աստ ՚ի գիւրութիւն ընթերցողաց, հանեալ յատարագրութենէ Շահխաթունեանց:

Անուամբ անեղին Աստուծոյ Հօր և ՚ի փառս ծնեցելոյն ՚ի նմանէ անեղապէս Որդւոյն միածնի, և ՚ի փառս բղնեցելոյն յետութենէն Հոգւոյն ճշմարտի: Այս մեր գիր հոգեւորական բարձր հրամանի հաստատութիւն է եւ օրհնութիւն, ՚ի հոգեւոր հովուութեան Տեառն Խաչկայ Հայոց Կաթողիկոսի և ըստ մեծի մերոյ Տէրութեան արեւելոյ և հարաւայնոյ Հայոց Թագաւորի Աշոտ յորջորջեալ անուամբ բարեպաշտ և մեծ Շահանշահ: Ես Աշոտ Թագաւոր Թագաւորաց ամենայն տիեզերաց եկեալ ՚ի սուրբ ուխտս Աստուածաբնակ նախավկայիս հանգերձ զօրօք Թագաւորականօքս և իշխանօք, Տեառն Խաչկայ Հայոց Կաթողիկոսի, երկրպագեալ Սուրբ Տաճարիս Հին Մաղարթայ վանի: Երանելի կրօնաւորս աստուածամեծար մեծանուն Տէր Բաբկեն Հայկազն նախաշինող և ՚ի Քրիստոս ծնող հոգեւոր գաւանց մանկանց եկեղեցւոյ. . . . եղև ձեռնագրեալ արք եպիսկոպոսապետ ՆԻՆ, (976) տումարիս Արամեան մնացուածիս եղև կատարումն շինութեան և նորոգման աստուածաբնակ սուրբ նախավկայիս, ջանիւք և աշխատութեամբ Տեառն Բաբկենի, որ էր սա շինեալ սուրբ Առաքելոյն Բարդուղիմէոսի և Թադէոսի: Եւ ՚ի սուրբ տաճարիս կայ հանգուցեալ սեւեռեալ բեւեռն բազկոյն Յիսուսի, եւ յարքայական Թագից փուշ պոսակէն ճուղ մի, և Քրիստոսի ձեռաց Գ. հասմանանայն եւ բազմահաւաք որբութիւնքս, որք աստ կան հաւաքեալ: Եւ ետու հնձեքս և հայրենիքս և դաս

տակերոտ և ընծայան հին Մաղարթայ վանից սուրբ Ստեփաննոս նախավհային, Տիրամայր Աստուածածնին եւ սուրբ Գէորգ զօրավարին անդառնալի և բարձր հրամանաւ մերով՝ թեմ և վիճակ, որ և սահմանեալ էր ի նախնեաց մերոց և ի սուրբ Հայրապետացուն մերոց Տեառն Ներսիսէ թոռին մերոյ սուրբ Լուսաւորչին, նախ և առաջին հոյսիապ և հռչակաւոր մայրաքաղաքն Նախջուռն կոկ (կող) գաւառն բոլորովին, Խոյ, որ է Զարեանդ գաւառն և ամենայն վիճակ իւր բոլորովին մինչ ի նուան ի Ղարատարան, որ բաժանի ի Սալամաստայ, ի յերասխայ մինչ ի Մարանդայ դրիւէն, Մարանդ իւր վիճակովն, Շիրինթալն իւր վիճակովն գնայ մինչ ի գղեակն Խոսրովու ի Յաղատ և ի Գիրան. ի ջուղայ և իւր վանքն, յԱստապատ և իւր վանքն, ի Զաղաց տեղն և իւր վանքն, յարաբք և իւր վանքն տուաք ընծայ և հայրենիք անդառնելի և բարձր հրամանաւ մինչեւ ի գալուստն Քրիստոսի և ահեղ դատաստանն, և մի ոք իշխեսցէ ի մեծաց և ի փաքունց արգել առնուլ, Եւ աւարտումն եղեւ բանիս և գրիս ձեռամբ մեծառն Տեառն Խաչիայ կաթողիկոսի աւմենայն Հայոց և Տէր Բաբկէնի և մեծ իշխանայն Ապղղարիպի իշխանին եւ Հայոց Վասակ իշխանին Սիւնեաց Քրիգոր իշխանին Ըռչտունեաց, Գէորգ իշխանին Գնունեաց, Շապուհ իշխանին Արծրունեաց, նամակիս և Սիկիլիս կատարիչքն օրհնին յԱստուծոյ և յամենայն սրբոյ, խափանիչքն դատին ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն :

Տէր Խաչիկ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց և Պատրիարք արեւելեան տաւրա, առաքեցաք գրաւորական օրհնութեան հրամանաւս զմեծանուն եր.

Ջանիկ Տէր Բաբկէն Արքեպիսկոպոսն գալ առ ձեզ և Առաքելաբար շրջիլ ի միջի ձերում, վարդապետել, խրատել և ուսուցանել յօրէնս և ի պատուիրանս Տեառն լինել այցիլու որբոց և այրեաց, և կարօտելոց կարեկից սիրովն Քրիստոսի, կոչեսցէ զոր ժանաւորս և զիմաստունան ի կարգ և յաստիճան կիսաստարիաւագութեան, Սարիաւագութեան եւ Քահանայութեան, կաղի և հրամանաւ մերով ի վերայ ձերոյ իշխանութիւն Առաքելական կապել և արձակել յերկինս և յերկրի Այլ և կանոնեալ հասս և զիրաւունս զոր և պարտիք տալ Աստուծոյ, բաժին Աթոռոյ, Տեառնականս, զխաչօրհնեան և զոր բանուէրս, զիրաւունս մատաղաց, կենդանեաց և ննջեցելոց բաղմականս, զյանկարծամահ և զառակամահ, և զամենայն իրաւունս կենաց և մահու լիով անթերի տուք ի ձեռս դորա զուարթ և աւատ սրտիւ Շնորհեցաք ի ձեռս դորա ձեզ պարգեւս հոգեւորական զիւղն օծութեան սրբալոյս նորածնելոյն աւագանաւ յորդէգրութիւն Հօրն երկնաւորի եւ ի յառանգակցութիւն Քրիստոսի Աստուծոյ յուսոյն մերոյ, զնոյն ի ճակատն նշան հաստատութեան, յօծումն քահանայութեան ի նորոգութիւն Սեկեղեցւոյ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն :

Գրեցաւ ձեռամբ Ագաթանկէզ դպրի Նիե (976) տումարի Արամեան մնացուածիս :

Խաչիկ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. շնորհօք և ուղորմութեամբ նորին Կաթողիկոս ամենայն Հայոց :

(Շարունակելի)